

SUHANDO PAULUS SO TITUS

Kaatono Wamba

Titus suano miendo Yahudi. Anoa nembalimo mie marasaeano ne Kristus maka noangkafi Paulus weo kahadhaano defolele Bhihita Metaa (2Kor 8:23; Gal 2:1-3).

Anoa ini nohunsae Paulus we witenso Kreta, se'onu liwuto bhalano we Te'i Bunta (ampa aitu nopesua Yunani), mbali umondofaono umati marasaeano we na'a.

Patudhuno Paulus nepakatu suha ne Titus notangahie nada amai takano Titus na'umondofao umatino Lahata'ala (1:5-16) Weo suhano ini nofoina'u Titus nada amai sifati bhe podiu mantasi'ano so daembali'ao neangkando umati (1:6-9). Nofoina'ue dua nada amai namoguhu umati we na'a, o kamungkula mo'ane bhe hobhine, o mie mohangkuno dadi, nahobhine namo'ane, o kafeompu'a bhe bhatua. Notangahie dua podiu medando ae so mantasi'ano so kosasawindo mie marasaeano ne Kristus (3:1-11).

Kalengkano suha

1:1-4

1 Titus anaku, suha aini nomai'ao ne idi Paulus, palima-limano Lahata'ala bhe rasuluno Yesus Kristus. Idi ini dopili bhe dotudu kanau amekamatangka kaparasaeando mie nepilino Lahata'ala, bhe tetewei dua atumulumida dalumosangi kafoina'u banara posahataano bhe kafoina'uno agamantoomu. ²Kafoina'u aini nengkohe ne posahuna'aontoomu dae'awa dadi suhue dhamani. Dadi ana'a padamo nofodhandiane Lahata'ala mpini miina'o natifokondoo dhumia. Ingka Lahata'ala miina bhe kapooli nakopahaa. ³Ne waktuu toka nefotantuno, Lahata'ala nofekako'ulaemo dhandino na'a weo bhoasaono, o Bhihita Metaa. Folele'ano Bhihita Metaa aini noposahuna'a kana'emo idi, nopoangkafi bhe pahintano Lahata'ala Mosalamati kaita. ⁴Titus, hintu anaku mpuu, kapa'amo

intaodi saneamo marasaeano ne Kristus. Sio-siomo sadhia napobhaiangko kanini kaasi bhe katohopono dadi mai'ao ne Lahata'ala Amantoomu bhe Kristus Yesus Mosalamati kaita.

Kahadhaano Titus we witeno Kreta

1:5-16

⁵Patudhuku ahunsako we witeno Kreta so mekataa'i'ao pata'o ti'atoro'ano. Patudhuku dua mesangke kamungkula'i so neangkando umati ne se'onu-se'onu liwu, peda nefohato'aoku koha'anomo. ⁶Seemie neangkando umati tetewei mie tapa kodengo-dengono, hobhineno seemie kaowu. Ana'ino tabeano doparasaeamo ne Kristus, miina dakumonada mie dumadino mangkafino namisindo tawa mie tapa meangkano. ⁷Kapa'amo seemie neangkando umati ne'atoro kahadhaano Lahata'ala, dadi'anomo tabeano suano mie kodengono, suano mie melangkeno diu, suano manso'amahano, suano mempoho'uno, suano mansopogihano, suano kumadau-dau-no bhe dhoi. ⁸Neangkando umati tabeano nohelasi nefotiampe mie weo lambuno, nopoidaloe habu metaa, nopooli nofewanaki totono lalono, nokotimbangi, no'adhili bhe nongkilo totono lalono. ⁹Anoa tetewei namintahaki kafoina'u tiparasaea, peda toka nepoguhu'aono. Ane nada ana'a naembalimo nafotangahi'ao kafoina'u banara, naembalimo dua namotiwohaanda ka'alando mie mewangie.

¹⁰Kapa'amo dobhahimo mie pata meangkano ne kafoina'u metaa, mangke-mangkemo andoa nandoo mintahakino kafoina'uno agama Yahudi. Mie bhaindo dohohoe-bhohe'ianda sabhaha tula-tula pata kofahalaa. ¹¹Mie medando na'a tabeano dadumampue nunsundo kapa'amo dobhahimo polambu nedai-daindo mba'ino-mo dofohatoanda sabhaha kafoina'u tapa mantasi'ano. Habundo na'a so kaowu dae'awa'ao laba haramu. ¹²Nandoo seemie anabii, miendo dua Kreta, nopugau ambano, "Miendo Kreta sadhia dokopaha, andoa tapedamo kadadi fohumaano, dokadau-dau bhe domantawa."

¹³Wambano anabii ini nokotu'u daanumo. Dadi'anomo fekagilie katangahimu so damarasaea'ao kafoina'u banarano. ¹⁴Tangahida koemo dokaangka-angka ne sabhaha kapu-kapunando Yahudi bhe atora nehabundo manusia tapa meangkano ne kabanara. ¹⁵Mbali mie mongkilono totono lalo, o ae maka dua nepake sanea nongkilo

nohalala, tamaka mbali mie mohakuno fekihi bhe tapa marasaea-ne Kristus, nepakeno miina bhe mongkilo'anoa sanea noharamu, kapa'amo naetaa fekihindo naetaa totono lalondo kumatangatangano saneamo mohaku'ano. ¹⁶Andoa dopugau ne mie bhaindo dopande'ao Lahata'ala tamaka hampano habundo nopotagali bhe wambado na'a, ingka nentaleamo miina damande'ao Lahata'ala. Andoa dotimohaku, miina daeangka ne katangahi, miina dua damooli dehabu metaa'ano.

Maraluu'ano so kamongkula'i, kahangku dadi bhe bhatua
2:1-10

2 Tamaka hintu Titus, kafoina'u nefolelemu tabeano napokanti-bha bhe kafoina'u banarano. ²Tangahida kamungkula mo'ane tabeano damoolie damewanaki totono lalondo, namantasi damosibhalada, bhe dakotimbangi. Kaparasaeando ne Kristus tabeano nakumampuu-mpuu, kanini kaasindo ne mie bhaindo sadaa-daa bhe dapotaami weo kasabha. ³Pedamo dua kamungkula hobhine, tangahida dadumadi metaa peda mantasi'ano so mie meompuno ne Lahata'ala, koise dofo'umbu, koise nofobhatuada kafoho'u. Andoa tabeano damande dafofoina'u'ao metaa'ano, ⁴neanomo damoina'u dua hobhine'i kahangku dadi daoasi'ao mo'anendo bhe ana'indo, ⁵dakotimbangi, naongkilo totono lalondo, dakokoso da'umondofao polambudo, naetaa lalondo bhe daeangka ne mo'anendo. Ane dadumadi nada na'a, pae bhe mie [we simbalino umati] so mekandidikino bhoasaono Lahata'ala.

⁶Pedamo dua mo'ane kahangku dadi, tangahida nada amai maka dua damewanakie totono lalondo. ⁷Wutomumo so membalino sandahando weo habu metaa. Ane fofoina'u, tabeano naelaa totono lalomu bhe kumampuu-mpuu, ⁸pugaumu tabeano nabanara sampe pae bhe kapoolia damo'alako. Ane nada ana'a kaewamu tadaoambano'aomo wutondo, hampano miina bhe modai'ano so dafo'umbu'ao.

⁹Bhatua tabeano datumuhu ne kafeompu'ando, nada amai maka dua dameka'ia lalono kafeompu'ando, koise dopokantobhoosiane. ¹⁰Koise dokalima-lima, tamaka damotiwohae kalaano totono lalondo bhe datiparasaea. Ane podiundo nada ana'a, ingka dofotiwohaemo ne mie bhaindo kakesano kafoina'uno Lahata'ala Mosalamati kaita.

**Weo rahamatino,
Lahata'ala nofosalamati kosasawindo manusia
2:11-15**

¹¹ Kapugau'aku peda ana'a, kapa'amo Lahata'ala padamo nofotiwoha rahamatino nofosalamati kosasawindo manusia. ¹² Noangka ne rahamatino, Lahata'ala nofoina'u kaita dakumukundo sabhaha podiu modai bhe kapoindalono dhunia. Nofoina'u kaita dua damewanaki totono lalonto, daembali mie banara bhe dadumadi lumebe we dhunia ini. ¹³ Ampa aini nandoo dontaa-ntaa'omu oleo bhalano neposahuna'aontoomu so meowano dawua. Ne oleo ana'a natiwohamo kakalabhiano Lahata'ala Foliuno Kuasa bhe Yesus Kristus Mosalamati kaita. ¹⁴ Anoa padamo noowa Wutono sampe dopongkoe so intaodiomu, mbali nofobebasi'ao mai'ao ne sabhaha podiu modai. Patudhuno dua naefokonandoo'ao umati mongkilono, so fehebu'ano Wutono, umati mokokosono humabu metaano. ¹⁵ Fohatoandae kosasawi'ae wambano suha aini, tangahida bhe mefe'ulaianda. Pakee sabhaha kuasa ne'awamu. Koise bhe misakiko.

**Daehabu metaa'ano
3:1-11**

3 Mefe'ulaianda umatimu, datumuhu ne pamarinta bhe mie kokuasano, daeangka ne pahintando bhe sadhia damantaantaa daehabu metaa'ano. ² Fohatoda dua koise dofo'umbu, koe dopotaga-tagali, tamaka dapometaa bhe damotiwoha kamaluno lalondo ne sabhaha mie. ³ Endefi'ini intaodiomu dobhoheomu dua, miina daeangkaa bhe nokolilino totono lalontoomu, dembaliomu bhatuano nafusuu bhe sabhaha kapoindalono mbadha. Dadintoomu nopono'ao podiu modai bhe kakonduno lalo, o mie dofobansi bhe intaodiomu dobansi dua mie bhainto. ⁴ Tamaka Lahata'ala Mosalamati kaita padamo nofotiwoha kataano lalono bhe kanini kaasino ne manusia. ⁵ Anoa nofosalamati kaita suano mba'inomo habu metaantoomu tamaka hampano rahamati bhe kabhelano lalono. Lahata'ala nohunsu Rohino mongkilono weo totono lalontoomu so namekanggela'i'ao dhosantoomu maka sumuli dalumente weo dadi bu'ou.^a ⁶ Rohino na'a nowa'a kaitae Lahata'ala

^a 3:5 Aeti nembali dua doma'anakie: *Weo kuasano Rohino nokadiu kaita, katandaino suli nofolente kaita bhe nowa'a kaita dadi bu'ou.*

miina naegana-ganaa, noangka ne Yesus Kristus Fosalamatino. ⁷Patudhuno weo rahamatino intaodiomu sumuli dapometaa bhe Lahata'ala bhe dae'awaomu dadi suhue dhamani, pedamo neposahuna'aontoomu. ⁸Wamba aini nokotu'u. Gaoku mpuu fohatoandae kosasawi'ae ini bhe fekagilie katangahimu, neanomo kosasawindo marasaeano ne Lahata'ala kotu-kotu'u da'umulei lalondo dahumabu metaa'ano. Kapa'amo aitumo metaa'ano bhe kofahalaa'ano mbali manusia. ⁹Fekakodo'oe'omu sabhaha potagali'a ngkabhohe-bhohe bhe tula-tulano sampu'a. Fekakodo'o dua wutomu ne powengke-wengke'a bhe pogiha-giha'aono tubhono agama Yahudi. Kapa'amo kosasawi'ae na'a sanea tapa kofahalaa'ano bhe nosia-sia. ¹⁰Mie meowano powengke-wengke'a weo umati dhohono kafoina'u sumempa, tangahie sepaku ampa haa paku. Ane pae nametingkeko, koemo moheruanea. ¹¹Ingka pande'aanemo, mie medando itu nokolilino mie fekihino, nokodhosa bhe nentaleamo nae'awa kahukumuno Lahata'ala.

Kaowili kapuliaono

3:12-15

¹²Patudhuku atumudu Artemas bhaha'i Tikikus damai we hintu. Sahatondo lasao ondo fie kasalawamu mai hatu kanau we Nikopolis, kapa'amo akopatudhu aeate we na'a kosekawanta'ae wulano use ta'u aini. ¹³Ulei lalomu tulumi ndo Zenas, pande Kitabi itu, bhe Apolos so kumalano itu, keana dokonikae weo kala-kalando. ¹⁴Mientoomu tabeano dapoguhu dua dakumahadhaa metaa'ano so kafaraluundo mentae mohondo, koe dembali mie tapa kofahalaa.

¹⁵Kosasawindo bhahitie'i pobhai kanau we ini dofosampeangko salam. Fosampe kainsami dua salam mani ini ne mie marasaeano moasi kainsami ne itu.

Sio-siomo kabarakatino Lahata'ala sadhia napobhaiangkoomu!